

Spinnewebben. — Met belangstelling las ik 't antwoord van den Heer P. Inderdaad is er ten deele sprake geweest van een misverstand, voortspruitende uit 't feit, dat de Heer P. zijn gedachtengang niet consequent vervolgt en daardoor den indruk verwekt een aanhanger te zijn van de „Psychologie ohne Seele”. Voor 't overige is er echter geen sprake van misverstand, doch scheidt ons een diepgaand verschil van meening. De Heer P. stelt zich op 't standpunt, dat bij dieren van psychische verschijnselen geen sprake is en grondt zijne meening op de overweging, dat bij den mensch „tal van levensverschijnselen geheel buiten onze psyche omgaan.” Zeker, 't zou dwaas zijn, verschijnselen, die bij den mensch buiten de psyche omgaan, bij dieren door middel van eene psyche te willen verklaren. Maar zijn deze verschijnselen werkelijk zoo talrijk, dat we alleen op dien grond bij dieren alle psychische verschijnselen mogen ontkennen? Vóór 25 jaren had men dit met schijn van recht kunnen beweren, doch sedert heeft nader onderzoek veel veranderd. De schijnbaar zoo geheel mechanisch-chemisch verlopende verschijnselen onzer digestie blijken meer dan men ooit vermoedde van voorstellingen — d. i. dus iets psychisch — afhankelijk. Straub (De Werkzaamheid van het bewustzijn bij het ontstaan en voortbestaan van reflexen. Geneesk. Bladen 18de Reeks VII) toonde aan, dat 't meest eenvoudige verschijnsel in ons zenuwstelsel, de reflex, niet zonder psychische werkingen verloopt. De studie van psychisch zieken vooral leerde, dat de meening dat bewust en psychisch gelijkwaardig is, onhoudbaar is en zeer veel gecompliceerde psychische werkingen in ons plaats hebben en een groote rol spelen, waarvan men voorheen zelfs 't bestaan niet vermoedde. (Zie o. m. Loewenfeld. Bewusstsein im psychisches Geschehen, Wiesbaden 1913).

Door dit alles blijkt 't aantal levensverschijnselen van den mensch, dat buiten onze psyche plaats grijpt, zóó gering te zijn, dat 't ondoenlijk is alleen op dien grond de zeer samengestelde handelingen van dieren, zonder zijn toevlucht te nemen tot psychische werkingen, te verklaren. Veel liever dan dit voor de hand liggende te doen, neemt de Heer P. zijn toevlucht tot geheel onbekende „krachten van hoogere orde”, „vitale krachten”. Bekende dierenpsychologen deden als hij, zij spraken van Tropismen (Loeb), Plasmastemmingen (Jennings), alles woorden, waaraan elk vast begrip ontbreekt. Voelt men niet, dat door zóó te doen men zijn intrek neemt in een asylum ignorantiae, waar 't tijdelijk misschien behaaglijk vertoeven is, doch dat men ten slotte toch onvoldaan en even wijs als te voren verlaat?

Laat mij echter aannemen dat „vitale krachten” meer is dan een begripedig woord, dat 't ons werkelijk een dieper inzicht vermag te geven. Men kan dan zeggen: de zoo samengestelde handeling noodig voor 't maken van een spinneweb, of 't daarin aanbrengen van doelmatige herstellingen vindt hare verklaring in den bouw van het centrale zenuwstelsel bij de spin en de daarin werkzame vitale krachten. Logisch doorgaande zeggen we: de zoo samengestelde handelingen van een hond, 't feit dat hij kan leeren, dus ervaring opdoen, de liefde voor zijn jongen, de trouw vaak tot in den dood voor zijn meester, vinden hunne verklaring in den bouw van zijn centraal zenuwstelsel en de daarin werkzame vitale krachten. Mij wordt 't bij deze verklaring reeds zonderling te moede, maar begrijp ik den Heer P. goed, dan is hij bereid zulk een verklaring te accepteren. Gaan wij verder: de zoo samengestelde handelingen bij den mensch, 't feit dat hij kan leeren (bijv. psychologie) dus ervaring opdoen, zijn liefde voor zijn kinderen en voor zijn naasten (bijv. in den oorlog!) vinden hunne verklaring in den bouw van zijn centraal zenuwstelsel en de daarin werkzame vitale krachten. Nietwaar dat is de logische consequentie. Neen, zegt de Heer P. (en geeft daardoor aanleiding tot 't bovenbedoelde misverstand) „het psychische wordt door mij gereserveerd voor den mensch”. Zeer wel, maar met welken schijn van bewijs? Zonder dat gaat 't toch niet in de wetenschap. „De mensch geldt toch als specialiteit in psyche” zegt de Heer P. apodictisch. Voor dergelijke geldigheden geeft men in de wetenschap echter geen geld. Daar wenscht men 't waarom der dingen te weten en daarom zal wel niemand hem in zijn gedachtengang volgen. De moderne dierenpsychologen zeker niet. Zij hebben uit 't feit, dat zij de samengestelde handelingen bij dieren zonder psychische werkingen meenden te kunnen verklaren, de conclusie getrokken, dat dit ook bij den mensch mogelijk is, en zoo ontstond aan vele onzer en bijne alle Duitsche hoogeschoolen de „psychologie zonder ziel”, waarvan ook de Heer P. — en in dit punt gaan wij geheel accoord — geen vereerder is.

't Is eigenaardig. Vele moderne dierpsychologen ontkennen 't bestaan van psychische werkingen bij dieren, alleen om daardoor 't ontbreken van die verschijnselen ook bij den mensch te kunnen bewijzen. De Heer P. doet 't zelfde, echter met 't omgekeerde doel ze uitsluitend voor den mensch te reserveeren. Vooringenomenheid hier, vooringenomenheid daar, maar bij de eersten tenminste met logische consequentie. Het wil mij voorkomen, dat 't beter is een onderzoek zonder vooropgevatte meningen te beginnen, zorgvuldig een feit te onderzoeken en te trachten van alle feiten een logisch geheel te maken. Zoo deed m. i. Schneider in 't door mij geciteerde week (Tierpsychologisches Praktikum) Hij stelt een zevental verschillende verklaringsmogelijkheden van nauwkeurig onderzochte feiten en komt na zorgvuldig wikken en wegen tot 't besluit, dat 't onmogelijk is, vele verschijnselen bij dieren te verklaren zonder aanname van psychische

werkingen. Men moge 't met al zijn conclusies niet eens zijn, 't geheel geeft toch een diep inzicht in deze quaestie en is 't overwegen dubbel waard. In ieder geval leest men, dat de verklaring niet zoo gemakkelijk is als Heer P. meent. Dat de psychologie zonder ziel en daarmee alle materialisme logisch een einde neemt, zoodra men in staat blijkt psychische werkingen bij een dier en dus a plus forte raison bij den mensch aan te toonen, moge hem de lectuur van dit boek veraangenamen.

Arnhem.

J. L. DOBBERKE.

Een nieuwe vindplaats? Dit najaar ontving ik van den heer H. Maarschalk eenige exemplaren van de gal *Cynips calicis* Burgsd. gevonden op Oranje Nassau-oord bij Wageningen. Die gal bevindt zich aan den eikel, die zij geheel of gedeeltelijk bedekt, maar 't napje blijft haast altijd zichtbaar. Door haar grilligen vorm doet zij denken aan een berglandschap met bergen, bergruggen, dalen en vladen en die indruk wordt nog versterkt als men bemerkt dat onder de bergen eene grot aanwezig is. In die grot bespeuren we, als de oogen zich een weinig aan de duisternis gewend hebben, een ovaal, rolrond voorwerp. Het is heelemaal glad, zonder eene enkele opening of oneffenheid. Zeker eene verborgen schat. Wat zou het zijn? Voorzichtig zullen we het openmaken. De wanden zijn heel dun en teer. Zij bevatten iets geeligs. 't Beweegt. O, wat hebben we gedaan. 't Is de galbewoonster, wier zoete rust wij verstoorden. Behaaglijk opgerold had zij zoo gaarne ongestoord den winter in hare flink afgeslotene kluis doorgebracht, om zich eindelijk te verpoppen en in Februari of Maart als wespje te voorschijn te kunnen komen. 't Is nu zoo koud daarbuiten; waarschijnlijk kost onze nieuwsgierigheid haar 't leven.

De gal ontstaat in het begin van den zomer. Eerst groen en kleverig, wordt zij later bruin, hard en droog. Laat in den herfst, als zij rijp is, valt zij af.

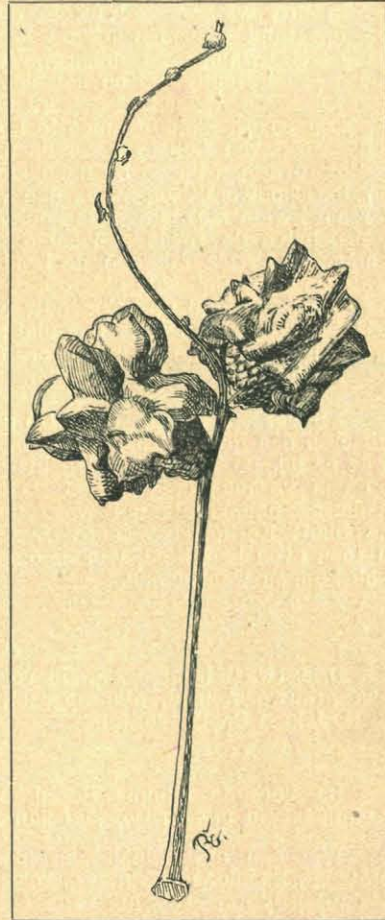
Nu is 't merkwaardig, dat de wesp, die uit den gal van den eikel van *Quercus pedunculata* verschijnt, de bloesem eener *Quercus cerris* kiest voor het neerleggen van hare eitjes. Bij dezen gang van zaken is 't dus noodzakelijk, dat *Quercus cerris* en *Q. pedunculata* bij elkaar staan en begrijpelijk, dat de gal hier in Nederland op niet veel plaatsen te vinden is.

De heer Maarschalk schreef mij, hij meende, dat er slechts twee vindplaatsen in Nederland bekend waren. Nu kreeg ik dit najaar van Mej. C. Cool eenige exemplaren bij Hilversum gevonden, waarvan ik hierbij eene afbeelding geef. Zou dat de 2e vindplaats zijn? Mochten nog meerdere vindplaatsen bekend zijn dan houd ik mij gaarne voor bericht aanbevolen¹⁾.

Leiden.

G. B. C. VAN RHIJN.

Watervogels in den winter. — Einde Januari op schaatsen een tochtje naar Kampen makende, trof het mij welk een mooi winterlandschap de dichtgevroren rivier met omgeving vanaf de IJsselbrug gezien, opleverde. Overal ijs en sneeuw en behalve eenige jongens, die het waagden de ijsvlakte over te steken, was er geen leven op den rivier te bekennen, behalve, als een groote tegenstelling tot de koude stilte eromheen, in een groot wak, dat zich beneden de brug had gevormd en waarin vermoedelijk van heinde en ver de watervogels zich hadden verzameld om zich tegen bevriezen te vrijwaren en nog eenige kans te hebben wat voedsel te krijgen. Dat zij elkaar dit nauwelijks gunden was vanaf de hooge brug uitstekend waar te nemen door de telkens terugkeerende gevechten, die tusschen de verschillende vogels ontstonden wanneer een het geluk had een visch of ander voedsel te bemachtigen. Meestal was het

Cynips calicis.

¹⁾ Langs de Noord-oever v/d Rijn ten W. van Arnhem is een van ouds bekende vindplaats van *C. calicis*. RED.